

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
ДРАГОМАНОВА

Педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з

педагогічно-методичної роботи

Професор Роман ВЕРНИДУБ

» *Вересень* 2026 р.

ПРОГРАМА
ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)»

Галузь знань: А Освіта
Спеціальність: А 4 Середня освіта
Предметна спеціальність А 4.16 Захист України

Київ – 2026 р.

Розробник програми:

Світлана КУШНІРУК, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки;

Ванда ВІШКІВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки

Валентина САЮК, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки

Рецензенти:

Юрій СКИБА, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту вищої освіти НАПН України

Володимир СЛАБКО, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки

Погоджено з гарантом ОІПН

- Валентина САЮК

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні Науково-методичної ради УДУ імені Михайла Драгоманова

«22» вересня 2026 року, протокол № 1

Затверджено на засіданні Вченої ради УДУ імені Михайла Драгоманова

«24» вересня 2026 року, протокол № 2

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ ОПП «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)»	7
1.1. Теорія і методика викладання військових та соціогуманітарних дисциплін	7
1.2. Управління навчальними проєктами у сфері національно-патріотичного виховання	9
1.3. Організація та планування роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб	11
1.4. Нормативно-правове забезпечення ветеранів війни та демобілізованих осіб	13
РОЗДІЛ 2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ	15
2.1. Комплексний кваліфікаційний екзамен	15
2.2. Кваліфікаційна (магістерська) робота	16
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ	19
3.1. Теорія і методика викладання військових та соціогуманітарних дисциплін	19
3.2. Управління навчальними проєктами у сфері національно-патріотичного виховання	20
3.3. Організація та планування роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб	21
3.4. Нормативно-правове забезпечення ветеранів війни та демобілізованих осіб	21
РОЗДІЛ 4. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ	22
4.1. Загальні засади дотримання академічної доброчесності	22
4.2. Вимоги до академічної доброчесності здобувачів під час підготовки та виконання кваліфікаційної роботи.	24
РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ	25
5.1. Загальні засади організації дистанційної роботи Екзаменаційної комісії	25
5.2. Порядок підготовки та проведення підсумкової атестації в дистанційному форматі	26

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підсумкова атестація здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Захист України)» предметної спеціальності А4.16 «Середня освіта (Захист України)» галузі знань А «Освіта» є завершальним етапом підготовки магістрів та здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національної рамки кваліфікацій, нормативно-правових актів у сфері вищої освіти, Статуту Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Положення про організацію освітнього процесу в Університеті та інших нормативних документів.

Підсумкова атестація здійснюється у формі комплексного кваліфікаційного екзамєну та публічного захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи. Така структура атестації забезпечує комплексне оцінювання якості підготовки здобувачів та дає змогу визначити рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, досягнення програмних результатів навчання, готовність до самостійної професійної діяльності та здатність застосовувати набуті знання для розв'язання складних професійних завдань.

Комплексний кваліфікаційний екзамєн передбачає перевірку теоретичної та практичної підготовки здобувачів за основними напрямками освітньо-професійної програми. Зміст екзамєну охоплює питання теорії і методики викладання військових та соціогуманітарних дисциплін, управління навчальними проектами у сфері національно-патріотичного виховання, організації та планування роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, а також нормативно-правового забезпечення ветеранів війни та демобілізованих осіб.

Публічний захист кваліфікаційної (магістерської) роботи спрямований на оцінювання здатності здобувача самостійно здійснювати науково-пошукову та професійно орієнтовану діяльність, аналізувати актуальну проблему у сфері середньої освіти (Захист України) та/або супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб, обґрунтовувати теоретичні положення, застосовувати відповідні методи дослідження, формулювати висновки та практичні рекомендації, презентувати результати дослідження й аргументовано відповідати на запитання.

Метою підсумкової атестації є встановлення відповідності рівня підготовки здобувачів вимогам ОПП «Середня освіта (Захист України)», визначення рівня сформованості визначених освітньою програмою компетентностей і досягнення програмних результатів навчання, а також готовності випускників до професійної діяльності за присвоюваними професійними кваліфікаціями: «вчитель-магістр (Середня освіта (Захист України))» та «провідний фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб».

Зміст комплексного кваліфікаційного екзамєну охоплює такі змістові блоки:

- Теорія і методика викладання військових та соціогуманітарних дисциплін.
- Управління навчальними проектами у сфері національно-патріотичного виховання.
- Організація та планування роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.
- Нормативно-правове забезпечення ветеранів війни та демобілізованих осіб.

У процесі комплексного кваліфікаційного екзамєну здобувачі повинні продемонструвати: системні теоретичні знання, здатність аналізувати професійні ситуації, застосовувати нормативно-правові та методичні засади професійної діяльності, планувати й організовувати освітню та соціально-професійну діяльність, розробляти й реалізовувати навчальні проекти національно-патріотичного спрямування, здійснювати професійну взаємодію з ветеранами війни, демобілізованими особами, членами їхніх сімей та іншими суб'єктами міжвідомчої взаємодії.

Під час захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи здобувач має продемонструвати: здатність до самостійного розв'язання науково-практичних завдань, критичного аналізу інформації, обґрунтування власної позиції, застосування сучасних методів дослідження та представлення отриманих результатів відповідно до академічних вимог.

Отже, поєднання комплексного кваліфікаційного екзамєну та захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи забезпечує цілісне оцінювання результатів магістерської підготовки:

екзамен дає змогу визначити рівень сформованості професійних компетентностей і програмних результатів навчання за ключовими змістовими напрямками ОПП, а захист кваліфікаційної (магістерської) роботи - здатність здобувача до самостійної дослідницької та професійно орієнтованої діяльності.

Основні програмні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Результати навчання	Компетентності
ПРН 1. Вільно володіти державною мовою (комунікувати усно й письмово) ПРН 2. Застосувати інноваційні технології навчання, у тому числі захисту України; застосовувати міжпредметні зв'язки й інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів ПРН 3. Використовувати безпечне електронне (цифрове) освітнє середовище для організації та управління освітнім процесом; уникати небезпек в інформаційному просторі; забезпечувати захист і збереження персональних даних ПРН 4. Планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням вікових й індивідуальних особливостей здобувачів освіти; використовувати інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі ПРН 5. Застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем і здобувачем освіти ПРН 6. Використовувати у практиці роботи сучасні технології навчання, вміло застосовувати інноваційні методи і техніки навчання. ПРН 7. Визначати потреби особистого професійного розвитку, планувати власний професійний розвиток, самостійно вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ПРН 8. Інтегрувати інновації у власну педагогічну практику ПРН 9. Усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та його сталого розвитку, верховенства права і свобод людини в Україні, виконувати	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності. ЗК3. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт. ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним. ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення. ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проекти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети. ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати. ЗК 8. Здатність вести ділову документацію ЗК 9. Здатність працювати з базами даних законодавства та системами електронної взаємодії ЗК 10. Здатність у структурований спосіб збирати й обробляти необхідну інформацію з різних джерел ФК 1. Здатність формувати і розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти ФК 2. Здатність здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів із урахуванням національної історичної спадщини та спадщини світового рівня, формувати їхню культуру та громадянську свідомість. ФК 3. Здатність організовувати інформаційне забезпечення освітніх процесів із використанням сучасних цифрових інструментів та інформаційно-комунікативних технологій, впроваджувати сучасні інновації в електронне навчання. ФК 4. Здатність до визначення змісту процесів навчання, виховання, застосування сучасних форм, методів, прийомів і технологій організації

соціальні обов'язки як члена суспільства. ПРН 10. Уміння аналізувати та застосовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти, що діють в частині підтримки осіб/сімей, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» ПРН 11. Використовувати психологічні та комунікативні стратегії у роботі з ветеранами війни, демобілізованими особами та членами їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ПРН 12. Уміння вдосконалювати та розробляти нові методики для роботи з ветеранами війни та демобілізованими особами ПРН 13. Сприяти ветеранам війни, демобілізованим особам та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) вирішенню питань професійної адаптації, психологічної допомоги, ветеранського спорту, медичної реабілітації ПРН 14. Створювати умови для збереження психоемоційного здоров'я здобувачів освіти; підтримувати особисте фізичне та психоемоційне здоров'я під час професійної діяльності	освітнього процесу з урахуванням потреб й можливостей здобувачів освіти; працювати в команді із залученими фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами ФК 5. Здатність до розвитку рухових умінь і навичок, вдосконалення стройового вишколу, навичок діяти чітко, злагоджено індивідуально та в команді. ФК 6. Здатність до формування нових життєвих стратегій та визначення методів підготовки учнів до захисту України, формування рис громадянина-патріота. ФК 7. Здатність до організації співпраці закладу освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців, батьками на засадах ефективної взаємодії і партнерства, формування соціального досвіду, готовності до життя в демократичному суспільстві. ФК 8. Здатність до розвитку професійних знань і практичних навичок із основ теорії педагогіки, психології та методики викладання курсу «Захист України», здатність здійснювати психолого-педагогічну діяльність у закладах освіти. ФК 9. Здатність ефективно організовувати освітній процес ЗЗСО щодо підготовки учнів до захисту України, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності. ФК 10. Здатність до проведення оцінювання потреб ветеранів війни, демобілізованих осіб, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ФК 11. Здатність до консультування, інформування з питань: правової, психологічної допомоги; медичної реабілітації; соціальної, правової, професійної адаптації; сприяння зайнятості; отримання житла; забезпечення розвитку спорту ветеранів війни та демобілізованих осіб; вшанування пам'яті ветеранів ФК 12. Здатність до формування пропозиції щодо удосконалення можливостей територіальної громади в задоволенні потреб ветеранів, активного долучення ветеранів до життя територіальної громади, використання їх потенціалу для розвитку територіальної громади, регіону та суспільства в цілому
---	--

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ ОПП «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)»

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Теоретико-методологічні основи викладання військових і соціогуманітарних дисциплін. Освітні стандарти та нормативно-правова база викладання військових та соціогуманітарних дисциплін. Державні освітні стандарти військової та соціогуманітарної підготовки. Нормативно-правові документи, що регламентують навчання з цих дисциплін: Закон України «Про освіту», Закон України «Про національну безпеку», Концепція національно-патріотичного виховання, Державний стандарт середньої освіти, Міжнародні документи та стандарти (стандарти НАТО, ООН щодо безпеки та оборони). Академічна доброчесність у викладанні військових і соціогуманітарних дисциплін. Сутність, мета та завдання військової та соціогуманітарної освіти. Поняття та сутність військової та соціогуманітарної освіти. Зв'язок між військовою та соціогуманітарною підготовкою в контексті національної безпеки та оборони. Мета військової та соціогуманітарної освіти (формування у здобувачів освіти національної ідентичності та патріотичних цінностей, забезпечення базової військової підготовки, необхідної для оборони держави). Військово-патріотичне виховання в системі освіти. Роль школи, вищих навчальних закладів та громадських організацій у військово-патріотичному вихованні молоді. Співпраця закладів освіти з військовими частинами, волонтерськими та ветеранськими організаціями. Теоретичні основи методики викладання військових і соціогуманітарних дисциплін. Методологія викладання дисциплін військового та соціогуманітарного спрямування. Основні педагогічні принципи і підходи. Інтеграція військової підготовки та соціогуманітарних дисциплін для комплексного формування світогляду здобувачів освіти. Використання міжпредметних зв'язків у навчальному процесі (військова історія, правові основи оборони, політологія, міжнародні відносини). Міждисциплінарний підхід у викладанні військової та соціогуманітарної освіти. Взаємозв'язок військових знань із психологією, соціологією, економікою та інформаційними технологіями. Методи залучення студентів до активного пізнання шляхом інтегрованих проєктів, ситуаційного аналізу, моделювання кризових ситуацій. Роль викладача у формуванні військової та громадянської компетентності.

Методика організації освітнього процесу. Методи, форми та засоби викладання військових і соціогуманітарних дисциплін. Лекційні, практичні та семінарські заняття: особливості організації. Інтерактивні методи навчання: кейс-методи, дискусії, ситуаційний аналіз. Методи активізації навчання на лекціях і семінарах (робота в групах, мозковий штурм, рольові ігри). Гейміфікація та використання симуляційних технологій. Використання ігрових методів у навчанні військової справи та соціогуманітарних дисциплін. Моніторинг успішності та адаптація методів відповідно до потреб студентів. Аналіз ефективності застосування інтерактивних та ігрових методик у військовій та соціогуманітарній освіті. Використання зворотного зв'язку для вдосконалення методики викладання. Використання сучасних технологій в освітньому процесі. Цифрові освітні платформи для викладання військових і соціогуманітарних дисциплін. Використання віртуальної та доповненої реальності в навчанні. Роль дистанційного навчання та онлайн-курсів. Технології змішаного та дистанційного навчання. Використання онлайн-курсів, вебінарів та навчальних платформ (Moodle, Google Classroom, Zoom) для викладання військових та соціогуманітарних дисциплін. Адаптація навчального процесу до умов дистанційного навчання в екстремальних ситуаціях (карантин, воєнний стан, надзвичайні обставини). Методи контролю знань у дистанційному форматі (тестування, віртуальні дискусії, проєктна робота). Військові та стратегічні ігри як спосіб розвитку тактичного мислення. Розробка тестових завдань, індивідуальних і групових проєктів. Критерії оцінювання знань, умінь і навичок. Формувальне та підсумкове оцінювання. Контроль як інструмент керування навчально-пізнавальним процесом студентів. Основні функції та принципи оцінювання знань. Типи, методи та форми перевірки якості навчальних досягнень студентів. Обмеження традиційної системи

оцінювання. Сучасні підходи: оціночні шкали, рейтингова система в модульному навчанні, тестові методики. Робота з учнями та студентами в умовах кризових ситуацій. Психолого-педагогічні аспекти навчання у воєнний та кризовий час. Робота з мотивацією учнів та студентів. Гнучкість та адаптивність освітніх програм. Інноваційні методи навчання в посткризовий період. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Перспективи розвитку посткризової педагогіки. Стратегії подолання стресу та емоційного вигорання у педагогічній діяльності.

Захист України в національній системі освіти. Нормативно-правове забезпечення дисципліни «Захист України» Законодавство України щодо початкової загальної середньої освіти. Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді (2002 р.). Закон України про освіту (2017). Закон України про повну загальну середню освіту (2020). Закони України: «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про національну безпеку України», «Про оборону України», «Про основи національного спротиву», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». Концепція і структура програми «Захист України» в ЗЗСО. Організація освітнього процесу на основі Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. Оновлення підходів до викладання навчального предмета «Захист України». Подолання гендерних стереотипів і створення єдиної Програми для хлопців та дівчат. Формування у старшокласників первинних загальної середньої освіти знань і спеціальних компетентностей щодо оборонної свідомості, ознайомлення учнівської молоді з місцем і роллю громадянина у зв'язку з усвідомленням свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни. Терміносистема дисципліни «Захист України». Педагогічна терміносистема. Сутність основних педагогічних категорій. Специфіка понять терміносистеми захисту України. Допризовна підготовка. Стройова підготовка. Громадянська стійкість. Оборонна свідомість. Захист національних інтересів. Готовність до захисту незалежності й територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу, національних інтересів і суспільно-державних (національних) цінностей України. Сфера безпеки і оборони України. Національна та громадянська ідентичність. Методичні основи навчання захисту України в закладах загальної середньої освіти. Особливості взаємодії вчителя та учнів під час уроків захисту України. Впровадження інноваційних методів та технологій під час теоретичних занять із захисту України. Практична складова захисту України та алгоритми взаємодії вчителя та учнів під час практичних занять. Специфіка засобів навчання у процесі навчання захисту України. Навчальні кабінети з предмета «Захист України» та їх оснащення: навчальні гранати, протипіхотні міни, пневматичні гвинтівки з комплектами куль, бронежилети та захисні окуляри, топографічні карти, медичні аптечки, набори інформаційних стендів. Інтерактивний стрілецький тир. Обладнання освітніх осередків «Захист України».

Організація позакласної та виховної роботи у військовій та соціогуманітарній освіті. Особливості організації позакласної роботи, яка спрямована на формування національно-патріотичних цінностей, військово-спортивної підготовки та соціальної активності студентів. Основні форми позакласної діяльності: тематичні заходи, круглі столи, конкурси, історичні реконструкції, екскурсії, військово-спортивні ігри та тренінги. Військово-патріотичні заходи, конкурси, змагання. Робота військово-спортивних гуртків і кадетських класів. Партнерство з силовими структурами та ветеранськими організаціями. Роль військово-патріотичного виховання у формуванні громадянської відповідальності, дисципліни та національної свідомості молоді. Ключові напрями військово-патріотичної роботи: взаємодія навчальних закладів із військовими структурами, ветеранськими організаціями та громадськими об'єднаннями; проведення військово-спортивних заходів, польових зборів, кадетських змагань. Сучасні підходи до виховання через історичну пам'ять, волонтерську діяльність, участь у заходах, присвячених національним святкам та пам'ятним датам. Правове та методичне забезпечення військово-патріотичного виховання в освітніх закладах та ефективність його впливу на формування особистості майбутніх захисників України.

Рекомендована література:

1. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 216 с.
2. Волошин, В. Досвід використання інновацій у системі вищої військової освіти України. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. Серія "Педагогіка", 10(10), 185–195.
3. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Д., 2014. 416 с.
4. Гузик Н.М., Ліщинська Х.І. Роль інтерактивного навчання в процесі підготовки військових фахівців. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2020. № 191. С. 62–65.
5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. К. : Академія, 2012. 342 с.
6. Євсюков О.Ф. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків, 2021. 264 с.
7. Колос К.Р. Проектування і використання комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти: теоретико-методичні засади. Волинь. 2016. 152 с.
8. Пінчук О.П., Прокопенко, А.А. Цифрова компетентність як умова успішного впровадження вільного програмного забезпечення в роботу закладів вищої військової освіти. *Теорія і практика цифрового навчання в сучасних закладах освіти*. 2022. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-54-69>
9. Кучинська І. О. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2020. 291 с.
10. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб./ З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид. перероб. і доп. К.: «Знання», 2007. 495 с.
11. Плаксін А. Використання кейс-технологій під час викладання дисциплін військово-професійного спрямування у підготовці майбутніх офіцерів національної гвардії України. *Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України*, 2023. (1), 29–33.
12. Рибчук О., Ярошов М. Педагогічна модель викладання загальновійськових дисциплін у ВНЗ в умовах комп'ютерно орієнтованого навчального середовища. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*, 2024. 2(58), 32–38
13. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2011. 628 с.
14. Nguyen K.A. et al. Instructor strategies to aid implementation of active learning: a systematic literature review. *International Journal of STEM Education*. 2021. № 8. <https://doi.org/10.1186/s40594-021-00270-7>
15. Stains M. et al. Anatomy of STEM teaching in North American universities. *Science*. 2018. № 359. pp. 1468–1470. <https://doi.org/10.1126/science.aap8892>

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ПРОЄКТАМИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Теоретичні і методичні основи управління навчальними проєктами. Поняття "проєкт", "навчальний проєкт", "управління проєктом". Відмінність між проєктною діяльністю та традиційною педагогічною практикою. Особливості проєктного менеджменту в освітньому середовищі. Структура навчального проєкту: назва, проблема, мета, завдання, очікувані результати, етапи реалізації, методи роботи, форми звітності. Ключові ролі в управлінні навчальним проєктом. Виклики та ризики в управлінні освітніми проєктами. Особливості навчального проєкту патріотичного спрямування: акцент на виховний зміст, національні цінності,

активну громадянську позицію. Визначення тематики патріотичного проекту. Критерії вибору теми: актуальність, регіональний та історико-культурний контекст, інтереси та потреби учнів. Формування мети та завдань проекту. Добір методів і форм роботи (екскурсії, вікторини, майстер-класи, тематичні вечори, флешмоби, волонтерські акції). Інтеграція з іншими навчальними предметами (історія, мова, мистецтво, географія). Флешмоби, конкурси, квести, акції (до Дня Збройних Сил України, Дня Конституції). Волонтерські проекти (збір допомоги ЗСУ, плетіння сіток, написання листів). Екскурсійно-дослідницькі проекти (походи місцями бойової слави, запис історій ветеранів). Творчі ініціативи (створення пісень, відео, мистецьких проектів на патріотичну тематику). Інформаційно-просвітницькі заходи (лекції, зустрічі з військовими, виставки). Алгоритм впровадження проекту: від старту до завершення. Поняття командної роботи в освітньому проекті. Переваги командного підходу в освітньому процесі: розвиток комунікації, співпраці, критичного мислення. Структура та рольові функції у проектній команді. Етапи формування ефективної команди. Психологічні аспекти командної взаємодії. Поняття та типи лідерства. Розвиток лідерських якостей у здобувачів освіти. Забезпечення ресурсів: матеріальних, часових, інформаційних. Оперативне вирішення проблемних ситуацій та гнучкість у реалізації.

Планування, управління та оцінка результатів навчальних проектів патріотичного спрямування. Роль проектної діяльності як інтерактивного та дієвого методу виховання. Відповідність виховного компоненту сучасним державним освітнім стандартам та Концепції національно-патріотичного виховання. Типологія патріотичних проектів у школі. Роль вчителя у проектній діяльності (куратор та фасилітатор процесу, організатор простору для самореалізації учнів, посередник між школою, батьками, громадою). Взаємодія з партнерами щодо реалізації проектів. Співпраця з ветеранськими організаціями, бібліотеками, музеями, військовими частинами. Інтеграція з громадськими ініціативами, участь у національних проектах. Значення успішних практик для національно-патріотичного виховання. Вивчення досвіду інших закладів як інструмент професійного розвитку педагогів. Критерії відбору успішних кейсів. Приклади реальних успішних патріотичних проектів в Україні ("Листі на фронт" (всеукраїнський шкільний рух), "Шкільний музей АТО / Герої нашого краю" (локальні ініціативи), "Україна – це ми!" (Проекти до Дня Соборності, Дня Прапора, Дня Героїв), "Мій рід, моя сила" (родинно-патріотичні проекти), "Шляхами героїв" (екскурсійні й пошукові проекти)). Використання кейсів у педагогічній практиці. Створення банку ідей / онлайн-каталогу патріотичних ініціатив. Поняття ефективності проекту в контексті виховання. Методи моніторингу: спостереження, анкетування, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності. Критерії оцінювання результатів: зміни у поведінці, знаннях, ставленні учнів. Залучення учнів до самооцінювання та взаємооцінювання. Публічне представлення результатів проекту: виставки, презентації, відео. Формування звітності та підготовка до масштабування успішного досвіду.

Рекомендована література:

1. Бондаренко Н. Патріотика як засіб виховання українського учнівства. Молодь і ринок. 2023. № 10/218. С. 45-49.
2. Вишківська В. Б., Патлайчук О. В., Савчук С.В. Управління навчальними проектами у сфері національно-патріотичного виховання. Вісник науки і освіти. 2026. С.1654-1666. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-1654-1666](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-1654-1666)
3. Вишківська В. Б., Вознюк О. В., Ремньова А. Г., Пустовалов Б. О., Порядченко Л. А. Національно-патріотичне виховання в умовах війни: проектний підхід. Суспільство та національні інтереси. 2026. №3(23). С.150-163. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3\(23\)-150-162](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3(23)-150-162)
4. Вишківська В.Б., Іванова Н. В., Тригуб А. Ю. Національно-патріотичне виховання молоді в Україні: між традиціями та цифровою реальністю. Вісник науки та освіти. 2026. Вип. 4 (46). С.3074-3085. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4\(46\)-3074-3084](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4(46)-3074-3084)
5. Вишківська В.Б. Виховання як стратегічний національний пріоритет в умовах інформатизації суспільства/ Science and education for sustainable development / Series of

monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts University of Technology. Katowice. 2022. С. 353-358.

6. Вишківська В., Голікова О., Козлов Є. Соціально-культурна обумовленість та педагогічний потенціал реалізації персоналізованого навчання в умовах цифровізації освіти. Молодь і ринок. 2023. №4 (212). С. 89 – 94.

7. Гарна С., Щербатюк В. Роль цифрових технологій у реалізації діалогу культур для патріотичного виховання та розвитку громадянської компетентності. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. 2025. Вип. 1(24). С. 16–32.

8. Добридень А. В., Купіна І. О. Цифрові технології як інструмент національно-патріотичного виховання учнівської молоді в умовах воєнного стану. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. №7(37). С. 868–876.

9. Журба К. Цифровізація військово-патріотичного виховання української молоді в умовах війни. Інноватика у вихованні. 2023. № 1(18). С. 66-75.

10. Перевознюк В. В. Національно-патріотичне виховання на засадах локально орієнтованого навчання. Journal «ScienceRise: Pedagogical

11. Порядченко Л. А., Вишківська В. Б., Вознюк О.В., Пустовалов Б.О. Інтеграція музейної педагогіки та освітньо-військових інновацій у психологічну реабілітацію й національно-патріотичне виховання молоді. Молодь і ринок, 2026.

12. Ящук І., Казакова Н. Педагогічний інструментарій національно-патріотичного виховання. Physical culture and sport: scientific perspective. 2023. № 1. С. 22-28.

13. Державна цільова соціальна програма з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року. (Постанова КМУ № 864 від 30.07.2024 року).

14. Міністерство освіти і науки України План заходів з реалізації Концепції громадянської освіти в Україні до 2030 року (наказ МОН від 07.02.2024 року № 131)

15. Закон України від 13 грудня 2022 року № 2834-IX «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

16. Наказ МОН № 141 від 07.02.2024 року Методичні рекомендації щодо організації діяльності центрів національно-патріотичного виховання.

17. План заходів з відзначення подвигів ветеранів війни, проявлених під час захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності України, на період 2023-2026 років (розпорядження КМУ № 269-р від 30.03.2023 року).

18. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (Указ Президента України від 20.05.2020 № 195), електронний ресурс <https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789>

19. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 (постанова Кабміну України від 09.10.20 №932), електронний ресурс <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>

20. Концепція реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (рішення Колегії МОН України від 27.10.2016), електронний ресурс <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

21. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні (розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 №710-р), електронний ресурс <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ФАХІВЦЯ ІЗ СУПРОВОДУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ОСІБ

Політика державної підтримки ветеранів/ветеранок війни та демобілізованих осіб: основні напрямки та механізми реалізації. Складові державної ветеранської політики. Система органів публічної влади в питаннях розробки і реалізації державної підтримки

ветеранів/ветеранок війни та демобілізованих осіб. Інституційна підтримка державної політики сприяння вирішенню соціальних, економічних, медичних, побутових проблем ветеранів війни. Регіональні програми підтримки ветеранів. Роль територіальної громади та громадськості у підтримці ветеранів, їхніх сімей та демобілізованих осіб. Інформаційно-комунікативна підтримка процесу адаптації ветеранів/ветеранок війни та демобілізованих осіб. Організаційно-правові гарантії захисту прав ветеранів та членів їх сімей. Надання статусу УБД добровольцям без контракту. Відновлення втраченого або пошкодженого посвідчення УБД. Правова допомога ветеранам та членам їх сімей в наданні послуг, пільг, компенсації після демобілізації. Пільги ветеранам. Види виплат. Матеріально-соціальне забезпечення ветеранів війни: отримання житла, земельної ділянки. Перехід від військової служби до цивільного життя. Соціальні послуги в системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Пенсійне забезпечення ветеранів війни. Види реабілітації та лікування ветеранів війни. Державні програми безкоштовного лікування ветеранів війни. Організація психологічної реабілітації ветеранів.

Психологічні та комунікативні стратегії у роботі з ветеранами та членами їх сімей. Ветерани війни як цільова аудиторія: соціальні потреби та психологічні особливості. Вплив бойових дій на особистість, бойова травма та її наслідки. Актуальні проблеми і труднощі соціально-психологічної адаптації ветеранів війни. Співпраця зі службою зайнятості, робота з кар'єрними радниками. Можливості для відкриття ветеранського бізнесу. Регіональні, державні та міжнародні програми. Різниця між «цивільним» та «військовим» стилем комунікації. Бар'єри спілкування та способи їх подолання. Техніка активного слухання. Алгоритм ненасильницького спілкування. Комунікативні конфліктогени, профілактика на медіація конфліктів. Взаємодія з ветеранами війни, що мають поведінкові розлади. Комунікація членами сімей ветеранів війни. Психологія стресостійкості. Профілактика емоційного та професійного вигорання. Профілактика емоційного вигорання у спеціалістів, які працюють з ветеранами та членами їх сімей. Психологія мотивації та цілепокладання. Тренінг з проєктування майбутнього. Громадянська ідентичність та медіація у вирішенні конфліктів. Набуття особистісного ресурсу як умова реалізації цілей. Технології тренінгової роботи з профорієнтації ветеранів війни.

Організація роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Документообіг, планування, функціонал. Основні елементи самоорганізації працівника, ділова культура, особиста і професійна етика. Засвоєння технології формування партнерських відносин з ветераном, демобілізованим та членами їх сімей. Вимоги до складання та оформлення документів. Система електронного документообігу. Захист документації. Правове забезпечення роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, специфіка його роботи. Посадові обов'язки та права. Порядок оскарження їх дій. Основні принципи нормування та планування роботи, формування поточних та довготривалих планів. Звітність.

Рекомендована література:

1. Військовий стандарт «Медичне забезпечення. Класифікація бойових уражень, небойових травм та захворювань у Збройних силах України». URL: <https://www.ukrmilitary.com/p/library-medic.html>
2. Державний соціальний стандарт фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2021-%D0%BF#Text>
3. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
4. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
5. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
6. Кашуба В., Носова Н., Гончарова Н. Фізкультурно-спортивна реабілітація – сучасний тренд наукових досліджень. Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізичної терапії та ерготерапії: актуальні проблеми, інноваційні проєкти та тренди: матеріали І Всеукр. електрон.

наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 25 трав. 2021 р. Київ: НУФВСУ, 2021. С. 46–49. URL: https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_materialiv_konferenciyi_4.pdf

7. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

8. Національна стратегія розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3422020-34757>

9. Лавров В., Денисова Л., Шинкарук О. Кіберспорт як засіб реабілітації ветеранів бойових дій: перспективи та можливості. Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія. 2023. No 2. С. 164-168.

10. Маленюк Т. В. Відновлювальні засоби працездатності у фізичній культурі та спорті : навчальний посібник (електронне видання). Кропивницький, Видавець Лисенко В. Ф. 2023. 182 с.

11. Мобільний додаток, онлайн платформа «Активні парки». URL: <https://parks.sportforall.gov.ua/>

12. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію / пер. з англ. Діана Бусько, науковий редактор Катерина Явна. Львів. Видавництво «Свічадо», 2015. 120 с.

13. Павленко Т. В. Основні психологічні підходи визначення поняття «комунікація». Актуальні проблеми психології. Т. IX, Загальна психологія. Етнічна психологія. Історична психологія. Вип. 9. 2016. С. 368-376.

14. Програма освітньої діяльності курсів підвищення фахової кваліфікації практичних психологів. Укладачі: Петушкова Л. А., Бабиленко О. А., Максимова Н. А. Біла Церква. 2013. 55 с.

15. Програма освітньої діяльності курсів підвищення фахової кваліфікації соціальних педагогів. Укладачі: Петушкова Л. А., Бабиленко О. А., Максимова Н. А. Біла Церква. 2013. 728 с.

16. Салєєва А. Д., Аврунін О. Г., Литвиненко О. М. та ін. Конструювання та технології виготовлення протезів верхніх кінцівок: навч. посіб. Харків : ХНУРЕ. 2023. 226 с.

17. Цокота В. Р. Перспективи експозиційної терапії у віртуальній реальності для лікування післятравматичних стресових розладів. Проблеми екстремальної та кризової психології. зб-к наук. праць. Х.: НУЦЗУ, 2016. Вип. 20. С. 296-305.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ОСІБ

Нормативно-правові засади забезпечення прав ветеранів війни та демобілізованих осіб. Конституційні засади соціального захисту осіб, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Система законодавства у ветеранській сфері, принципи та пріоритети державної ветеранської політики. Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року та Стратегія формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері підтримки ветеранів. Поняття і категорії ветеранів війни, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни та членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України. Співвідношення понять «ветеран війни», «військовослужбовець, звільнений з військової служби» та «демобілізована особа». Зміст правового статусу, система пільг, гарантій і соціальних послуг. Єдиний державний реєстр ветеранів війни та електронні інструменти підтвердження статусу. Правові підстави набуття статусу учасника бойових дій, коло осіб, які мають право на його отримання. Документи та відомості, що підтверджують участь у заходах із забезпечення оборони України. Компетенція відповідних комісій, порядок подання і розгляду документів, прийняття рішення, оформлення посвідчення. Підстави для відмови або позбавлення статусу та порядок оскарження відповідних рішень. Категорії осіб, яким може бути надано статус особи з інвалідністю внаслідок війни. Юридичне значення встановлення причинного зв'язку між ушкодженням здоров'я та участю у заходах із захисту України. Процедура встановлення відповідного статусу, документи та компетентні органи. Гарантії соціального захисту осіб з

інвалідністю внаслідок війни та порядок оскарження рішень. Міжнародні стандарти захисту соціальних прав, права на охорону здоров'я, реабілітацію, освіту, працю та недискримінацію. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Значення міжнародних стандартів і практики ЄСПЛ для національної системи гарантування прав ветеранів та демобілізованих осіб.

Нормативно-правове забезпечення основних видів соціального захисту ветеранів війни та демобілізованих осіб. Система пільг і гарантій у сфері медичного забезпечення, житлово-комунальних послуг, транспорту, працевлаштування, освіти та інших напрямів соціального захисту. Правові механізми реалізації пільг, підтвердження права на них, компетенція суб'єктів надання відповідних послуг. Проблеми доступності, інформування та захисту порушених прав. Нормативно-правові засади пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби. Основні види пенсій, умови їх призначення та перерахунку. Грошові виплати, допомоги й компенсації, пов'язані зі статусом ветерана війни або наслідками проходження військової служби. Загальна характеристика процедур звернення та захисту права на пенсійне і грошове забезпечення. Правові засади медичної, фізичної, психологічної та соціальної реабілітації. Система реабілітаційної допомоги, права отримувачів послуг і повноваження суб'єктів реабілітації. Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни і членам їхніх сімей. Міждисциплінарний підхід, доступність послуг та гарантії конфіденційності. Право ветеранів на освіту, професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації. Державна цільова підтримка для здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти. Соціальна і професійна адаптація осіб, які звільняються або звільнені з військової служби. Роль закладів освіти у переході від військової служби до цивільного життя, забезпечення доступності та врахування особливих освітніх потреб ветеранів. Система державних і місцевих інституцій, що реалізують ветеранську політику. Взаємодія Міністерства у справах ветеранів України, органів соціального захисту, Пенсійного фонду України, органів охорони здоров'я, освіти, зайнятості та органів місцевого самоврядування. Ветеранські простори, фахівці із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, міжвідомча координація та інформаційна взаємодія. Правові форми участі громадських об'єднань і волонтерських організацій у підтримці ветеранів та членів їхніх сімей. Громадські ініціативи, консультування, соціальні та реабілітаційні послуги, участь у формуванні й реалізації ветеранської політики. Партнерство держави, територіальних громад і громадянського суспільства; вимоги законодавства щодо захисту персональних даних, належного інформування та недискримінації.

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
2. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3551-12>
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2011-12>
12. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб : постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1338-2022-п>
13. Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни та інших визначених категорій : постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2017 № 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/432-2017-п>
14. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1209-2024-p>

15. Про схвалення Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1350-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1350-2024-p>

16. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо створення та функціонування ветеранських просторів : наказ Міністерства у справах ветеранів України від 05.06.2024 № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0168923-24>

17. Про реалізацію експериментального проекту з переходу від військової служби до цивільного життя ветеранів війни на базі закладів освіти засобами освіти, спорту та реабілітації : постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2024 № 104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/104-2024-p>

18. Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо організації навчання суб'єктів, які надають послуги ветеранам війни та членам їх сімей : постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2026 № 191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/191-2026-p>

19. Власенко Р. В., Гуцук І. В., Жаліло Я. А. та ін. Державна політика щодо ветеранів війни : аналітична доповідь / за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2025. 118 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.04>

20. Огляд міжнародних практик у сфері реінтеграції ветеранів і ветеранок: міркування щодо воєнного та повоєнного контексту України. Київ : ПРООН в Україні, 2023. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/ohlyad-mizhnarodnykh-praktyk-u-sferi-reintehratsiyi-veteraniv-mirkuvannya-shchodo-voyennoho-ta-povoyennoho-kontekstu-ukrayiny>

21. Трунова Г. А. Гарантії соціального захисту ветеранів війни: необхідність модернізації законодавства. Нове українське право. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.4.2>

22. Шевердіна В. До питання трансформації системи соціального захисту ветеранів війни в Україні. Право та інновації. 2025. № 3 (51). DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-3\(51\)-14](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-3(51)-14)

23. Сіньова Л. Соціально-правовий захист ветеранів війни: міжнародний досвід. Право та інновації. 2025. № 2 (50). DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-2\(50\)-3](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-2(50)-3)

24. Матрос О. О., Балдинюк О. Д. Соціально-правовий захист ветеранів війни та членів їхніх сімей. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-7>

25. Чепіга Л. П., Максименко А. В., Карпенко Є. В., Харченко С. В. та ін. Реінтеграція ветеранів (в тому числі з інвалідністю): повернення військових до повноцінного життя : методичні рекомендації. Харків : ХНУВС, 2024. 199 с.

РОЗДІЛ 2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

2.1. Комплексний кваліфікаційний екзаме́н

Результати оцінювання студентів на комплексному кваліфікаційному екзаме́ні повинні довести, що випускник:

- має концептуальні знання, здобуті у процесі навчання та практичної підготовки, включаючи основи знань сучасних досягнень науки у сфері професійної діяльності;
- вміє розв'язувати завдання і проблеми з дисциплін професійної підготовки, що вимагає самостійного збирання та інтерпретації інформації, вибір методів та засобів вирішення, застосування інноваційних підходів.

Оцінювання відповіді студентів відбувається за такими критеріями:

- точність розкриття змісту питання;
- повнота висвітлення проблеми;
- логічна послідовність і аргументованість викладу;
- вміння аналізувати методичні проблеми і навчальні ситуації;

- креативність у доборі методичного матеріалу, прийнятті методичних рішень;
- обґрунтованість власної думки з приводу проблеми, яка розглядається.

Максимальна сума балів – 100 балів.

За умови усного проведення екзамену максимальна сума балів за відповідь на одне запитання – 25 балів (1/4 загальної суми балів за комплексний кваліфікаційний екзамен).

Критерії оцінювання відповідей на теоретичні запитання:

високий рівень (21-25 балів)

- студент дає повну, точну, логічно побудовану і науково аргументовану відповідь, виявляє вміння аналізувати методичні проблеми і навчальні ситуації, високий рівень креативності, кваліфіковано обґрунтовує власну думку;

достатній рівень (15-20 балів)

- студент дає в цілому повну відповідь, допускаючи окремі неточності і незначні порушення логіки викладу, виявляє вміння оперувати прийомом аналізу матеріалу та аргументації викладу, висловлює власну думку з приводу проблеми, однак не наводить переконливої аргументації до неї, демонструє достатній рівень креативності;

середній рівень (10-14 балів)

- студент виявляє часткове розуміння проблеми, дає неповну відповідь, не дотримується чіткої структури викладу, недостатньо добре аргументує методичні рішення, висловлює власну думку з приводу проблеми, однак не наводить обґрунтування до неї, демонструє середній рівень креативності;

низький рівень (1-9 балів)

- студент виявляє низький ступінь усвідомлення змісту питання, знання елементарних відомостей із теорії та методики дисциплін, невміння логічно, послідовно і аргументовано будувати відповідь, не висловлює власну думку з приводу розглядуваної проблеми, не прагне застосовувати креативний підхід у доборі матеріалу.

2.2. Кваліфікаційна (магістерська) робота

За результатами захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи виставляється оцінка відповідно до нижче наведених критеріїв (таблиця).

Таблиця

Критерії оцінювання кваліфікаційної (магістерської) роботи

Критерії оцінювання кваліфікаційної (магістерської) роботи	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
Робота написана самостійно, зміст цілком відповідає темі, поставленій меті та завданням; у роботі повністю вирішено наукове завдання; правильно визначено і оформлено науковий апарат дослідження; зроблено глибокий і всебічний аналіз наукових джерел; робота має наукову новизну; авторські висновки здійснено на високому рівні наукового узагальнення; якісно підготовлені практичні рекомендації; робота оформлена з дотриманням усіх вимог, без граматичних, орфографічних і стилістичних помилок; робота подана до захисту вчасно (з дотриманням	90-100	A

установлених вимог); студент своєчасно звітувався про хід написання магістерської роботи і успішно пройшов попередній захист і перевірку на плагіат; за темою магістерської роботи підготовлено і подано до друку статтю; магістрант брав участь у наукових конференціях, семінарах тощо; рецензент оцінив роботу на «відмінно» (А); захист роботи відбувся на «відмінно».		
Робота написана самостійно, зміст відповідає темі, завдання виконані і мета досягнута; правильно визначено і оформлено науковий апарат дослідження; зроблено глибокий аналіз наукових джерел; робота має наукову новизну; авторські висновки зроблено на недостатньо високому рівні узагальнення; якісно підготовлені практичні рекомендації; робота оформлена з дотриманням усіх вимог і написана грамотно; робота подана до захисту вчасно (з дотриманням установлених вимог); студент своєчасно звітувався про хід написання магістерської і успішно пройшов попередній захист і перевірку на плагіат; за темою магістерської роботи підготовлено і подано до друку статтю; магістрант брав участь у наукових конференціях, семінарах; рецензент оцінив роботу на «добре» (В); захист роботи відбувся на «добре»	80-89	В
Робота виконана самостійно, зміст відповідає темі, завдання виконані і мета досягнута; правильно визначено і оформлено науковий апарат дослідження; авторські висновки зроблено на недостатньо високому рівні узагальнення; робота має наукову новизну; в оформленні роботи є окремі недоліки; якісно підготовлені практичні рекомендації; робота подана до захисту вчасно (з дотриманням установлених вимог); студент своєчасно звітувався про хід написання магістерської і успішно пройшов попередній захист і перевірку на плагіат; за темою магістерської роботи підготовлено і подано до друку статтю; магістрант брав участь у наукових конференціях, семінарах; рецензент оцінив роботу на «добре» (С); захист роботи відбувся на «добре».	70-79	С
Робота написана самостійно, тему розкрито недостатньо, завдання виконані не повністю, що позначилось на повноті досягнення мети; аналіз наукових джерел не повною мірою відбиває сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; робота не має наукової новизни; авторські висновки зроблено на недостатньо високому рівні	65-69	D

узагальнення; в оформленні роботи є недоліки; недостатня кількість бібліографічних джерел; робота подана до захисту невчасно (з порушенням установлених вимог); студент невчасно звітувався про хід написання магістерської, пройшов попередній захист і перевірку на плагіат; за темою магістерської роботи не підготовлено і не подано до друку статтю; магістрант не брав участь у наукових конференціях, семінарах; рецензент оцінив роботу на «задовільно» (D); захист роботи відбувся на «задовільно».		
робота написана в основному самостійно, тему розкрито Редостатньо, завдання виконані не повністю, що позначилось на повноті досягнення мети; аналіз наукових джерел не повною мірою відбиває сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; застаріла і недостатня бібліографія; авторські висновки зроблено на невисокому рівні узагальнення; практичні рекомендації відсутні або не відповідають змісту роботи; відсутня наукова новизна отриманих результатів роботи; в оформленні роботи є недоліки; робота подана до захисту невчасно (з порушенням установлених вимог); студент невчасно звітувався про хід написання магістерської, пройшов попередній захист і перевірку на плагіат; за темою магістерської роботи не підготовлено і не подано до друку статтю; магістрант не брав участь у наукових конференціях, семінарах; рецензент оцінив роботу на «задовільно» (E); захист роботи відбувся на «задовільно».	60-64	E
Робота списана (містить високий відсоток текстових збігів/ідентичності/схожості) або зміст не розкритий; студент не вміє користуватись науковим апаратом; робота оформлена без дотримання відповідних вимог; велика кількість граматичних, орфографічних і мовних (під час захисту) помилок;	35-59	FX
Робота не виконана	0-34	F

Оцінювання результатів підсумкової атестації здобувачів здійснюють за 100-баловою шкалою Університету, з наступним переведенням в національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і шкалу ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F).

Здобувач, який при складанні комплексного кваліфікаційного екзамену або під час захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи отримав незадовільну оцінку, відраховують з закладу вищої освіти і видають йому академічну довідку.

Якщо здобувач не з'явився на комплексний кваліфікаційний екзамен або захист кваліфікаційної (магістерської) роботи, то в протоколі екзаменаційної комісії записують, що він не атестований у зв'язку з неявкою.

Здобувачі, які не були атестовані у затверджений для них термін або при складанні підсумкової атестації отримали незадовільну оцінку, мають право на повторне складання підсумкової атестації упродовж трьох років після закінчення Університету. При цьому, форми і

зміст повторної підсумкової атестації визначаються навчальним планом, що діяв у рік закінчення здобувачем навчання за певною освітньою програмою.

Здобувачам, які не склали комплексний кваліфікаційний екзамen або не захистили кваліфікаційну (магістерську) роботу з поважної причини (документально підтвердженої), може бути встановлено термін складання у наступний термін роботи екзаменаційної комісії, але не більше, ніж на один рік.

Здобувачам, які успішно склали підсумкову атестацію за освітньо-професійною програмою, присвоюється відповідний ступінь вищої освіти за визначеною кваліфікацією.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

1. Охарактеризуйте нормативно-правові та освітні засади викладання військових і соціогуманітарних дисциплін у системі освіти України.
2. Розкрийте сутність, мету та основні завдання військової і соціогуманітарної освіти в контексті національної безпеки та оборони України.
3. Обґрунтуйте взаємозв'язок військової підготовки, соціогуманітарної освіти та військово-патріотичного виховання молоді.
4. Охарактеризуйте основні методологічні підходи та педагогічні принципи викладання військових і соціогуманітарних дисциплін.
5. Розкрийте можливості міждисциплінарного підходу у викладанні військових і соціогуманітарних дисциплін. Наведіть приклади використання міжпредметних зв'язків.
6. Охарактеризуйте методи, форми та засоби організації освітнього процесу під час викладання військових і соціогуманітарних дисциплін.
7. Розкрийте можливості використання інтерактивних, ігрових та симуляційних методів навчання у військовій і соціогуманітарній освіті.
8. Охарактеризуйте можливості цифрових освітніх платформ, дистанційного та змішаного навчання під час викладання військових і соціогуманітарних дисциплін.
9. Розкрийте принципи, види та сучасні методи оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Обґрунтуйте роль формувального та підсумкового оцінювання.
10. Охарактеризуйте особливості організації освітнього процесу та взаємодії педагога із здобувачами освіти в умовах воєнного стану та інших кризових ситуацій.
11. Охарактеризуйте нормативно-правове забезпечення викладання навчального предмета «Захист України» в закладах загальної середньої освіти.
12. Розкрийте концептуальні засади та структуру сучасної програми навчального предмета «Захист України».
13. Охарактеризуйте основні поняття терміносистеми навчального предмета «Захист України»: оборонна свідомість, громадянська стійкість, національна та громадянська ідентичність, готовність до захисту України.
14. Розкрийте методичні особливості організації теоретичних і практичних занять із навчального предмета «Захист України».
15. Охарактеризуйте сучасні засоби навчання та вимоги до освітнього середовища для викладання предмета «Захист України», зокрема обладнання освітніх осередків.
16. Охарактеризуйте основні форми та методи позакласної роботи військового і соціогуманітарного спрямування та визначте їх роль у розвитку особистості здобувача освіти.
17. Розкрийте зміст і напрями військово-патріотичного виховання молоді в закладах освіти.
18. Обґрунтуйте можливості співпраці закладів освіти з військовими частинами, ветеранськими організаціями, громадськими об'єднаннями та волонтерськими організаціями у військово-патріотичному вихованні.

19. Охарактеризуйте сучасні форми військово-патріотичної та військово-спортивної роботи з молоддю: військово-спортивні ігри, змагання, польові збори, тематичні заходи, кадетські проекти та гурткову роботу.
20. Розкрийте роль історичної пам'яті, волонтерської діяльності та участі молоді в громадських ініціативах у формуванні національної та громадянської ідентичності.

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ПРОЕКТАМИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. Розкрийте сутність понять «проект», «навчальний проект», «проектна діяльність» та «управління проектом» в освітньому середовищі.
2. Охарактеризуйте основні етапи управління навчальним проектом та визначте особливості їх реалізації в закладі загальної середньої освіти.
3. Розкрийте структуру навчального проекту патріотичного спрямування та охарактеризуйте взаємозв'язок його основних компонентів.
4. Обґрунтуйте особливості визначення проблеми, теми, мети, завдань та очікуваних результатів навчального проекту національно-патріотичного спрямування.
5. Охарактеризуйте критерії вибору тематики навчального проекту патріотичного спрямування з урахуванням актуальності, історико-культурного та регіонального контексту, потреб та інтересів здобувачів освіти.
6. Розкрийте методичні особливості організації навчальних проектів патріотичного спрямування та охарактеризуйте форми і методи їх реалізації.
7. Охарактеризуйте основні форми реалізації патріотичних проектів у закладі освіти: волонтерські, дослідницькі, творчі, інформаційно-просвітницькі, квестові та соціальні проекти.
8. Розкрийте можливості інтеграції проектів національно-патріотичного спрямування зі змістом навчальних предметів та визначте роль міжпредметних зв'язків у їх реалізації.
9. Охарактеризуйте принципи формування проектної команди, розподіл ролей та функцій її учасників, а також умови ефективної командної взаємодії.
10. Розкрийте роль лідерства, комунікації та співпраці у реалізації навчального проекту патріотичного спрямування.
11. Охарактеризуйте алгоритм організації та реалізації проекту з національно-патріотичного виховання в закладі загальної середньої освіти — від визначення ідеї до підбиття підсумків.
12. Розкрийте роль учителя в управлінні навчальним проектом національно-патріотичного спрямування як куратора, фасилітатора, організатора та координатора взаємодії учасників.
13. Охарактеризуйте механізми взаємодії закладу освіти з батьками, громадою, ветеранськими організаціями, музеями, бібліотеками, військовими та громадськими організаціями під час реалізації патріотичних проектів.
14. Розкрийте особливості ресурсного забезпечення навчального проекту: планування часу, матеріальних, інформаційних та людських ресурсів.
15. Охарактеризуйте основні ризики реалізації навчальних проектів патріотичного спрямування та визначте способи їх попередження і подолання.
16. Розкрийте значення вивчення та використання успішних практик і кейсів національно-патріотичних проектів у професійній діяльності педагога.
17. Охарактеризуйте критерії відбору та способи адаптації успішних практик патріотичного виховання до умов конкретного закладу освіти.
18. Розкрийте сутність оцінювання ефективності навчального проекту патріотичного спрямування та охарактеризуйте основні критерії й показники його результативності.
19. Охарактеризуйте методи моніторингу результатів патріотичного проекту: спостереження, анкетування, інтерв'ю, аналіз продуктів діяльності, самооцінювання та взаємооцінювання.
20. Розкрийте особливості підбиття підсумків, публічного представлення результатів та поширення успішного досвіду реалізації навчальних проектів національно-патріотичного спрямування.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ФАХІВЦЯ ІЗ СУПРОВОДУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ОСІБ

1. Розкрийте основні засади та складові державної політики підтримки ветеранів війни та демобілізованих осіб.
2. Охарактеризуйте систему органів публічної влади та інституцій, залучених до формування й реалізації державної ветеранської політики.
3. Розкрийте роль територіальних громад, громадських і ветеранських організацій у забезпеченні підтримки ветеранів війни, демобілізованих осіб та членів їхніх сімей.
4. Охарактеризуйте основні організаційно-правові гарантії захисту прав ветеранів війни та членів їхніх сімей.
5. Розкрийте основні види державної соціальної підтримки ветеранів війни та демобілізованих осіб: пільги, виплати, компенсації, забезпечення житлом та іншими видами допомоги.
6. Охарактеризуйте порядок та особливості правової допомоги ветеранам війни і членам їхніх сімей у питаннях отримання статусу, послуг, пільг та компенсацій.
7. Розкрийте основні напрями соціального захисту та реабілітації ветеранів війни і членів їхніх сімей у процесі переходу від військової служби до цивільного життя.
8. Охарактеризуйте основні соціальні потреби та проблеми адаптації ветеранів війни та демобілізованих осіб до цивільного життя.
9. Розкрийте особливості визначення індивідуальних потреб ветерана, демобілізованої особи та членів їхніх сімей під час організації супроводу.
10. Охарактеризуйте напрями професійної адаптації та працевлаштування ветеранів війни. Розкрийте можливості взаємодії фахівця із супроводу зі службами зайнятості та іншими суб'єктами.
11. Розкрийте основні принципи та комунікативні особливості професійного спілкування фахівця із супроводу з ветеранами війни та демобілізованими особами.
12. Охарактеризуйте техніки активного слухання, ненасильницького спілкування та подолання комунікативних бар'єрів у роботі з ветеранами та членами їхніх сімей.
13. Розкрийте способи запобігання та врегулювання конфліктів у процесі професійної взаємодії з ветеранами, демобілізованими особами та членами їхніх сімей.
14. Охарактеризуйте принципи першої психологічної допомоги та самопомоги у професійній діяльності фахівця із супроводу ветеранів.
15. Розкрийте основні стратегії профілактики емоційного та професійного вигорання фахівця, який працює з ветеранами війни та членами їхніх сімей.
16. Охарактеризуйте основні принципи організації та самоорганізації роботи фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.
17. Розкрийте зміст професійної етики та ділової культури фахівця із супроводу у взаємодії з ветеранами, демобілізованими особами та членами їхніх сімей.
18. Охарактеризуйте вимоги до ведення професійної документації, електронного документообігу та захисту інформації у роботі фахівця із супроводу.
19. Розкрийте посадові обов'язки та професійні права фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, а також механізми відповідальності й оскарження його дій.
20. Охарактеризуйте принципи планування роботи фахівця із супроводу: визначення пріоритетів, формування поточних і довгострокових планів, організація виконання завдань та підготовка звітності.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ОСІБ

1. Розкрийте правовий статус ветеранів війни та основні засади його нормативно-правового регулювання в Україні.
2. Охарактеризуйте відмінності правового статусу ветерана війни та демобілізованої особи.
3. Розкрийте систему соціального захисту ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників і Захисниць України.
4. Охарактеризуйте нормативно-правові підстави та порядок набуття статусу учасника бойових дій.
5. Розкрийте порядок подання документів для отримання статусу учасника бойових дій та повноваження суб'єктів, які беруть участь у його встановленні.
6. Охарактеризуйте особливості набуття статусу учасника бойових дій в умовах воєнного стану та участі в бойових діях на відповідних територіях.
7. Розкрийте типові проблеми, що виникають під час встановлення статусу учасника бойових дій, та правові механізми їх вирішення.
8. Охарактеризуйте правові підстави та порядок встановлення особі статусу особи з інвалідністю внаслідок війни.
9. Розкрийте порядок оформлення документів для встановлення інвалідності внаслідок війни та механізми захисту прав особи у разі виникнення спірних питань.
10. Охарактеризуйте основні види пільг та гарантій соціального захисту учасників бойових дій.
11. Розкрийте систему соціальних гарантій та пільг для осіб з інвалідністю внаслідок війни.
12. Охарактеризуйте види державної підтримки сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників і Захисниць України.
13. Розкрийте основні види виплат та інших форм державної підтримки учасників бойових дій, ветеранів війни та демобілізованих осіб.
14. Охарактеризуйте систему пенсійного забезпечення ветеранів війни та демобілізованих осіб.
15. Розкрийте види пенсійного забезпечення, умови їх призначення та порядок оформлення пенсій ветеранам війни і демобілізованим особам.
16. Охарактеризуйте правові підстави та порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги ветеранам війни та іншим визначеним законодавством категоріям осіб.
17. Розкрийте нормативно-правові засади забезпечення ветеранів війни медичними та реабілітаційними послугами.
18. Охарактеризуйте правові гарантії соціального забезпечення та підтримки ветеранів війни у сфері працевлаштування і професійної адаптації.
19. Розкрийте правові механізми забезпечення ветеранів війни житлом, земельними ділянками та іншими видами соціальної підтримки.
20. Охарактеризуйте алгоритм дій фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб у разі звернення щодо реалізації порушеного соціального права або отримання передбаченої законодавством державної гарантії.

РОЗДІЛ 4. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

4.1. Загальні засади дотримання академічної доброчесності

Дотримання принципів академічної доброчесності є невід'ємною складовою організації та проведення підсумкової атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Захист України)». Академічна доброчесність забезпечує об'єктивність оцінювання результатів навчання, достовірність представлених результатів, самостійність виконання кваліфікаційної роботи та довіру до результатів атестації. З метою реалізації принципів академічної доброчесності в університеті розроблене Положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова» (далі - Положення). Воно розроблено на основі Закону України «Про академічну

добročесність», відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», інших нормативно-правових документів та Статуту Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Університет визнає академічну доброчесність важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової діяльності, здобуття якісної вищої освіти, утвердження в суспільстві довіри до результатів навчання і наукових досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини. Дотримання академічної доброчесності є одним з основних принципів діяльності Університету та є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньо-наукового процесу в Університеті.

Згідно Положення (<https://udu.edu.ua/nauka/antyplahiat>) основними принципами академічної доброчесності є:

- пріоритетність забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти шляхом застосування відповідних методів навчання, виховання, стимулювання і заохочення;
- відкритість інформації про правила академічної доброчесності, види порушень академічної доброчесності та відповідальність за них;
- нетерпимість (нульова толерантність) до будь-яких проявів порушення академічної доброчесності;
- повага до результатів академічної діяльності (авторства) іншої людини та непорушність прав інтелектуальної власності; уникнення конфлікту інтересів.

У процесі підготовки, виконання та захисту кваліфікаційної роботи здобувачі зобов'язані керуватися принципами чесності, відповідальності, самостійності, справедливості, поваги до авторства, достовірності та академічної відповідальності. Здобувач самостійно виконує кваліфікаційну роботу, несе відповідальність за її зміст, використані матеріали, достовірність наведених даних, обґрунтованість висновків та коректність оформлення результатів дослідження.

Під час виконання кваліфікаційної роботи обов'язковим є належне використання та оформлення джерел інформації, дотримання норм законодавства про авторське право на інтелектуальну власність. Усі запозичення, цитати, положення, результати досліджень, статистичні та інші матеріали, використані в роботі, мають супроводжуватися відповідними посиланнями на їхні джерела. Самостійність роботи передбачає, що здобувач не допускає використання чужих результатів як власних та забезпечує належне розмежування власних наукових положень і результатів та положень інших авторів.

Під час підготовки та проходження підсумкової атестації не допускаються академічний плагіат, самоплагіат у випадках, визначених нормативними документами закладу вищої освіти, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, неправомірне використання сторонньої допомоги, подання недостовірної інформації, а також інші форми порушення академічної доброчесності.

Кваліфікаційна робота підлягає перевірці відповідно до встановленого в університеті порядку щодо дотримання вимог академічної доброчесності та наявності неправомірних текстових запозичень. Результати перевірки враховуються під час прийняття рішення про допуск здобувача до захисту кваліфікаційної роботи.

Дотримання академічної доброчесності є обов'язковим також безпосередньо під час захисту кваліфікаційної роботи та інших форм підсумкової атестації. Здобувач має надавати достовірні відповіді на запитання членів екзаменаційної комісії, самостійно презентувати результати виконаної роботи та не використовувати заборонені засоби чи сторонню допомогу.

Організація підсумкової атестації здійснюється на засадах прозорості, об'єктивності, неупередженості, академічної свободи та поваги до особистості здобувача. Члени екзаменаційної комісії забезпечують об'єктивне оцінювання результатів навчання відповідно до визначених критеріїв, не допускають дискримінації, упередженого ставлення чи конфлікту інтересів та дотримуються принципів академічної доброчесності у власній професійній діяльності.

Здобувачі освіти та інші учасники освітнього процесу мають право повідомляти про факти можливого порушення академічної доброчесності у порядку, визначеному нормативними документами закладу вищої освіти. Розгляд таких випадків здійснюється відповідно до

встановлених процедур із забезпеченням об'єктивності, неупередженості, конфіденційності та права учасників освітнього процесу на захист своїх інтересів.

Дотримання академічної доброчесності під час підсумкової атестації є необхідною умовою підтвердження досягнення здобувачем визначених освітньо-професійною програмою результатів навчання та відповідності його професійної підготовки встановленим вимогам.

4.2. Вимоги до академічної доброчесності здобувачів під час підготовки та виконання кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота має бути самостійно виконаним дослідженням здобувача, підготовленим відповідно до затвердженої теми, визначених мети й завдань, вимог освітньо-професійної програми, методичних рекомендацій та нормативних документів закладу вищої освіти. Здобувач несе персональну відповідальність за зміст роботи, достовірність наведених відомостей, обґрунтованість висновків, коректність використаних методів дослідження та самостійність отриманих результатів.

У процесі підготовки кваліфікаційної роботи здобувач зобов'язаний:

- самостійно здійснювати науковий пошук, опрацювання, аналіз та систематизацію наукової й навчально-методичної інформації;
- використовувати достовірні та релевантні джерела інформації, критично оцінювати їх зміст і наукову цінність;
- правильно оформлювати цитати, посилання на джерела, таблиці, рисунки, схеми, статистичні та інші матеріали, які запозичені або адаптовані з праць інших авторів;
- чітко розмежовувати власні наукові положення, висновки та результати від ідей, суджень і результатів інших дослідників;
- забезпечувати достовірність емпіричних, статистичних, експериментальних та інших результатів, наведених у кваліфікаційній роботі;
- не допускати навмисного або ненавмисного викривлення результатів дослідження;
- дотримуватися вимог щодо конфіденційності та захисту персональних даних у разі використання інформації про конкретних осіб;
- нести відповідальність за відповідність фактичного змісту роботи заявленій темі, меті, завданням і результатам дослідження.

Під час виконання кваліфікаційної роботи категорично не допускаються прояви академічної недоброчесності, зокрема академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, неправомірне використання результатів інших осіб, привласнення авторства або результатів чужої інтелектуальної діяльності, а також подання недостовірної інформації щодо проведеного дослідження.

Академічний плагіат вважається оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, текстів, ідей, даних чи інших матеріалів інших авторів як результатів власної діяльності без належного посилання на відповідне джерело. Плагіат може стосуватися як текстових фрагментів, так і таблиць, рисунків, схем, результатів досліджень, методик, ідей та інших об'єктів інтелектуальної власності.

Самоплагіат передбачає повторне використання здобувачем раніше оприлюднених власних результатів або текстових матеріалів без належного посилання на попередню публікацію чи без зазначення факту їх попереднього використання, якщо це створює хибне уявлення про новизну представленого матеріалу.

Фабрикація полягає у вигадуванні даних, фактів, результатів досліджень або іншої інформації, яка подається у кваліфікаційній роботі як достовірна.

Фальсифікація передбачає свідоме змінювання, перекручення, приховування або маніпулювання даними чи результатами дослідження з метою отримання наперед визначеного результату або створення хибного уявлення про проведене дослідження.

Усі запозичення в тексті кваліфікаційної роботи повинні супроводжуватися відповідними посиланнями на першоджерела. Бібліографічний список має містити лише ті джерела, які фактично були використані під час підготовки роботи. Не допускається включення до списку використаних джерел праць, з якими здобувач фактично не ознайомлювався, а також посилання на джерела, зміст яких не відповідає наведеному у роботі положенням.

Особливу увагу здобувач повинен приділяти достовірності результатів емпіричного дослідження. У разі проведення опитувань, анкетування, тестування, педагогічного експерименту, спостережень чи інших видів досліджень забороняється вигадувати або довільно змінювати результати, кількісні показники, характеристики вибірки та інші дані. Результати дослідження мають відображати фактично проведену роботу та бути логічно узгодженими з методикою, процедурою і висновками.

У разі використання матеріалів, отриманих у процесі практичної підготовки, професійної діяльності, дослідження діяльності закладів освіти, установ, організацій або інших суб'єктів, здобувач повинен дотримуватися вимог щодо нерозголошення інформації з обмеженим доступом, захисту персональних даних та етичних норм проведення досліджень.

Застосування цифрових технологій, електронних ресурсів та систем штучного інтелекту під час підготовки кваліфікаційної роботи допускається лише за умови дотримання принципів академічної доброчесності, авторства, достовірності та прозорості. Використання інструментів штучного інтелекту не може підміняти самостійну дослідницьку діяльність здобувача. Здобувач відповідає за точність, достовірність, оригінальність і коректність матеріалів, включених до кваліфікаційної роботи, незалежно від способу їх отримання або опрацювання. У разі використання відповідних цифрових інструментів здобувач має дотримуватися встановлених у закладі вищої освіти правил щодо їх декларування та зазначення способу використання.

Кваліфікаційні роботи підлягають перевірці на наявність ознак академічного плагіату та інших порушень академічної доброчесності відповідно до законодавства України, внутрішніх нормативних документів УДУ імені Михайла Драгоманова та встановленої процедури. Результати перевірки враховуються під час допуску кваліфікаційної роботи до захисту.

У разі виявлення ознак порушення академічної доброчесності питання щодо подальшого розгляду кваліфікаційної роботи вирішується відповідно до встановлених у закладі вищої освіти процедур. Здобувач має право на об'єктивний розгляд виявлених обставин, ознайомлення з відповідними матеріалами та надання пояснень у порядку, визначеному нормативними документами ЗВО.

Дотримання академічної доброчесності під час підготовки та виконання кваліфікаційної роботи є обов'язковою умовою її допуску до захисту та важливим показником сформованості професійної культури майбутнього фахівця. Виконання встановлених вимог сприяє забезпеченню якості освітнього процесу, достовірності результатів атестації, утвердженню культури академічної відповідальності та формуванню професійної репутації здобувача.

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

5.1. Загальні засади організації дистанційної роботи Екзаменаційної комісії

Дистанційна робота Екзаменаційної комісії організовується у випадках, коли проведення підсумкової атестації в очному форматі є неможливим або недоцільним, зокрема з огляду на безпекові, воєнні, епідеміологічні чи інші обставини, визначені нормативними документами УДУ імені Михайла Драгоманова.

Дистанційна форма проведення підсумкової атестації має забезпечувати реалізацію принципів об'єктивності, прозорості, академічної доброчесності, рівності прав здобувачів освіти, доступності та належної якості оцінювання результатів навчання.

Рішення щодо організації атестації в дистанційному форматі приймається відповідно до нормативних документів університету. Голова, члени Екзаменаційної комісії, секретар та

здобувачі освіти завчасно інформуються про дату, час, формат, порядок проведення та технічні вимоги до участі в атестації.

Дистанційна робота Екзаменаційної комісії здійснюється із використанням інформаційно-комунікаційних технологій та визначених закладом вищої освіти електронних платформ і засобів відеозв'язку.

5.2. Порядок підготовки та проведення підсумкової атестації в дистанційному форматі

Підготовка до дистанційного проведення підсумкової атестації передбачає:

- затвердження графіка роботи Екзаменаційної комісії;
- визначення дати та часу проведення атестаційних заходів;
- інформування здобувачів освіти про порядок проведення атестації;
- формування та перевірку необхідних атестаційних матеріалів;
- визначення електронної платформи та засобів відеозв'язку;
- перевірку технічної готовності членів Екзаменаційної комісії та здобувачів;
- забезпечення доступу до необхідних документів і матеріалів.

Перед початком атестації секретар Екзаменаційної комісії здійснює організаційні заходи щодо підключення її членів та здобувачів освіти, перевіряє їх присутність та забезпечує ведення необхідної документації.

Підсумкова атестація проводиться відповідно до затвердженої програми та встановлених критеріїв оцінювання. Послідовність проведення екзамену або захисту кваліфікаційної роботи має відповідати процедурі, визначеній закладом вищої освіти.

Для участі в дистанційній атестації здобувач освіти повинен мати технічні засоби, необхідні для стабільного аудіо- та відеозв'язку, зокрема комп'ютер або інший пристрій із доступом до мережі Інтернет, вебкамеру та мікрофон.

До початку атестації здійснюється ідентифікація здобувача освіти відповідно до порядку, визначеного університетом. За потреби здобувач пред'являє документ, що посвідчує особу, таким чином, щоб члени Екзаменаційної комісії могли підтвердити його особу.

Під час дистанційної атестації здобувач має перебувати в умовах, які забезпечують належне проведення оцінювання. За можливості камера повинна бути увімкнена протягом усього часу проведення атестаційного заходу.

Дистанційний екзамен проводиться відповідно до змісту та структури, визначених програмою підсумкової атестації. Голова Екзаменаційної комісії оголошує початок атестації, повідомляє порядок її проведення та надає слово здобувачу освіти.

Під час **захисту кваліфікаційної роботи** здобувач презентує основні результати проведеного дослідження, обґрунтовує його актуальність, мету, завдання, методи, основні результати та практичне значення, відповідає на запитання членів Екзаменаційної комісії.

Під час захисту кваліфікаційної роботи здобувач повинен самостійно представляти результати власного дослідження та відповідати на запитання членів Екзаменаційної комісії. У разі виявлення ознак порушення академічної доброчесності інформація про це фіксується та розглядається відповідно до встановленого в закладі вищої освіти порядку.

Члени Екзаменаційної комісії мають право ставити здобувачу запитання в межах змісту кваліфікаційної роботи, освітньої програми та програмних результатів навчання. Після завершення відповідей здобувача Екзаменаційна комісія проводить обговорення результатів та визначає оцінку відповідно до встановлених критеріїв.

Під час дистанційної підсумкової атестації здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, визначених законодавством України та внутрішніми нормативними документами закладу вищої освіти. Не допускається використання здобувачем

сторонньої допомоги, несанкціонованих інформаційних джерел, засобів комунікації або інших матеріалів, якщо їх використання не передбачено умовами конкретного атестаційного заходу.

Результати дистанційної роботи Екзаменаційної комісії оформлюються відповідно до вимог нормативних документів закладу вищої освіти. Секретар Екзаменаційної комісії забезпечує ведення протоколу засідання, у якому зазначаються дата і формат проведення атестації, склад комісії, інформація про здобувачів освіти, результати їх атестації та прийняті комісією рішення. За необхідності дистанційне засідання може фіксуватися засобами аудіо- чи відеозапису відповідно до встановленого закладом вищої освіти порядку та вимог законодавства щодо захисту персональних даних. Оформлені документи передаються на зберігання до відповідного структурного підрозділу закладу вищої освіти.

У разі виникнення технічних проблем під час дистанційного екзамену або захисту кваліфікаційної роботи здобувачу може бути надано час для відновлення зв'язку. Якщо технічний збій унеможливує продовження атестації, голова Екзаменаційної комісії приймає рішення щодо подальших дій відповідно до нормативних документів закладу вищої освіти. За необхідності атестаційний захід може бути перенесено на інший час. Факт технічного збою та прийняте рішення фіксуються секретарем Екзаменаційної комісії у відповідній документації. У випадку виникнення обставин непереборної сили, повітряної тривоги, відключення електроенергії або інших безпекових обставин проведення атестації призупиняється або переноситься відповідно до встановленого закладом порядку.

Під час організації дистанційної роботи Екзаменаційної комісії забезпечується дотримання вимог інформаційної безпеки та захисту персональних даних учасників освітнього процесу.

Здобувачі освіти зобов'язані своєчасно підключатися до дистанційного заходу, забезпечити належне технічне обладнання, дотримуватися встановленого порядку проведення атестації та принципів академічної доброчесності.

Члени Екзаменаційної комісії зобов'язані забезпечувати об'єктивність, неупередженість і конфіденційність оцінювання, дотримуватися затвердженої процедури проведення атестації та належним чином оформлювати її результати.

Отже, дистанційна форма роботи Екзаменаційної комісії має забезпечувати повноцінне виконання процедур підсумкової атестації, достовірність оцінювання програмних результатів навчання, дотримання академічної доброчесності та рівність умов для всіх здобувачів освіти.